

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Худякова Олена Валентинівна

УДК 349.2: 351.74

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИНИКНЕННЯ ТРУДОВИХ
ПРАВОВІДНОСИН З ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ**

Спеціальність 12.00.05 – трудове право;
право соціального забезпечення

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі трудового та господарського права факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
МЕЛЬНИК Костянтин Юрійович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ,
завідувач кафедри трудового
та господарського права факультету № 2.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений юрист України
ІНШИН Микола Іванович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри трудового права
та права соціального забезпечення;

кандидат юридичних наук, доцент
БУРАК Володимир Ярославович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
доцент кафедри соціального права.

Захист відбудеться 30 січня 2017 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.02 Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Л. Ландау, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Л. Ландау, 27.

Автореферат розісланий 29 грудня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

К. В. Коваленко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Україна на двадцять п'ятому році свого існування як незалежної суверенної держави почала розбудовувати новий правоохоронний орган – Національну поліцію України. Створення даного органу було обумовлено радикальним зниженням рівня довіри до міліції з огляду на негативні моменти в її діяльності останніх років, зокрема корупцію, яка пронизала усю міліцейську вертикаль, бюрократизм, нехтування правами людини під час розгляду кримінальних та адміністративних справ, застосування сили проти мирних акцій протесту населення.

Сьогодні діяльність Національної поліції України передусім регулює Закон України «Про Національну поліцію», який, зокрема встановив нові принципи прийняття на службу в поліцію, передбачив конкурсний порядок відбору на посаду поліцейського, закріпив низку вимог до кандидатів на службу в поліції, встановив можливість застосування поліграфа при прийнятті на відповідну службу та інші новації. Все це було зроблено задля того, щоб унеможливити потрапляння до Національної поліції України осіб з корупційним минулим, осіб, які не бажають працювати на благо українського народу, а також недостатньо підготовлених осіб.

Разом із безсумнівною корисністю та своєчасністю вищенаведеного норми Закону України «Про Національну поліцію», які регламентують прийняття на службу в поліцію, не позбавлені деяких спірних моментів і тому об'єктивно потребують удосконалення.

Важливого значення також набуває проблема визначення правової природи служби в Національній поліції України, можливості та ступеня впливу трудового права і трудового законодавства на відносини у сфері проходження служби у зазначеному правоохоронному органі, а також забезпечення належного соціально-правового захисту поліцейських. Ці питання є базовими, оскільки від них залежить можливість користування поліцейськими нормами трудового права – галузі, яка базується, передусім, на таких принципах, як гуманізм, соціальна справедливість та посиленій захист трудових прав працівників.

Незважаючи на безперечну актуальність та важливість, проблема правового регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими сьогодні ще не одержала свого комплексного дисертаційного дослідження. Заради справедливості зазначимо, що, попри відсутність наукових досліджень з даної проблеми, існує достатньо велика кількість праць українських науковців щодо правового

регулювання прийняття на службу до міліції. Серед учених-трудоників, що досліджували зазначені проблеми, можна відзначити: В. С. Венедіктова, М. І. Іншина, М. М. Клемпарського, О. В. Лаврінєнка, К. Ю. Мельника, Л. В. Могілевського, О. М. Обушенка, С. В. Попова, В. І. Щербину. Однак сучасні підходи національного законодавця до підстав, умов та порядку виникнення трудових правовідносин з поліцейськими потребують сучасних досліджень зазначених питань.

Наукове дослідження правового регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими покликане допомогти вдосконаленню відповідного національного законодавства та правозастосовної практики. Означене набуває ще більшої значущості за умови триваючого процесу становлення Національної поліції України та відповідного законодавства.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до п. 12.2 Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 16.03.2015 р. № 275, п. 12.4 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2016–2019 років, а також планів наукових досліджень кафедри трудового та господарського права факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ.

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у визначенні особливостей правового регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими та виробленні науково обґрунтованих пропозицій з удосконалення теоретичних положень і національного законодавства у даній сфері.

Для досягнення зазначеної мети в дисертації були поставлені наступні дослідницькі задачі:

- розглянути службу поліцейських як різновид трудової діяльності;
- визначити особливості трудових правовідносин з поліцейськими;
- надати авторське визначення категорій «поліцейський», «посада у поліції», «рішення поліцейської комісії за результатами конкурсу», «контракт про проходження служби в поліції»;
- розглянути національне законодавство, яке передбачає вимоги до кандидатів на посади поліцейських та перевірючі заходи при прийнятті до поліції в Україні;

- вивчити закордонний досвід встановлення вимог до кандидатів на посади поліцейських та застосування перевірочних заходів при прийнятті до поліції;
- вивчити особливості правового регулювання конкурсу на посади поліцейських;
- розглянути особливості контракту про проходження служби в поліції;
- надати характеристику наказу про призначення на посади поліцейських як підстави виникнення відповідних трудових правовідносин;
- розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими.

Об'єктом дослідження є трудові правовідносини з поліцейськими.

Предметом дослідження є правове регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи пізнання правових явищ: діалектичний, формально-логічний, системно-структурний та порівняльно-правовий. Діалектичний метод дозволив розглянути проблеми правового регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими в їх розвитку і взаємозв'язку (підрозділи 2.1, 3.1–3.4). Формально-логічний метод надав можливість виявити особливості трудових правовідносин з поліцейськими та запропонувати власні визначення ряду понять, пов'язаних із виникненням трудових правовідносин з поліцейськими (підрозділи 1.1, 1.2, 3.2, 3.3). Системно-структурний метод було використано при дослідженні підстав виникнення трудових правовідносин з поліцейськими (підрозділи 3.1–3.4). Порівняльно-правовий метод використовувався під час дослідження передового досвіду закордонних країн у сфері правового регулювання прийняття на службу в поліцію (підрозділ 2.2).

Теоретичну основу дослідження становлять праці фахівців у галузі трудового права, теорії права та адміністративного права, а саме: М. Г. Александрова, С. С. Алексєєва, А. В. Андрушко, Д. М. Бахраха, Ю. П. Битяка, Н. Б. Болотіної, В. Я. Бурака, В. С. Венедіктова, С. В. Вишневецької, К. М. Гусова, В. В. Жернакова, М. І. Іншина, М. М. Клемпарського, В. Л. Костюка, Б. М. Лазарєва, С. С. Лукаша, О. Є. Луньова, В. М. Манохіна, М. І. Матузова, К. Ю. Мельника, Л. В. Могілевського, Н. М. Неумивайченко, О. М. Обушенка, О. В. Петришина, П. Д. Пилипенка, С. М. Прилипка, В. І. Прокопенка,

О. І. Процевського, О. В. Смирнова, Ю. М. Старілова, С. С. Студенікіна, В. М. Толкунової, Н. М. Хуторян, Г. І. Чанишевої, Ю. С. Шемшученка, В. І. Щербини, О. М. Ярошенка тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим комплексним дослідженням правового регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими в Україні. У результаті проведеного дослідження сформульовано нові наукові положення та висновки, які запропоновані здобувачем особисто, зокрема:

вперше:

– доведено, що правовідносини з проходження служби у Національній поліції України є трудовими правовідносинами. Обґрунтовано провідне значення трудових правовідносин серед правовідносин, учасником яких є поліцейський, зокрема те, що правовідносини, у які вступає поліцейський з фізичними особами, здійснюючи свої державно-владні повноваження, реалізуються в межах трудової функції, яка є базовою категорією трудових правовідносин;

– надано визначення терміна «рішення поліцейської комісії за результатами конкурсу», під яким розуміється акт колегіального органу, який підсумовує результати конкурсу на посаду поліцейського та зобов'язує керівника органу поліції, у якому він проводився, призначити на вакантну посаду поліцейського переможця конкурсу;

удосконалено:

– поняття «поліцейський», під яким пропонується розуміти громадянина України, який проходить службу на посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції;

– поняття «контракт про проходження служби в поліції», під яким пропонується розуміти письмову строкову угоду між громадянином України та державою, від імені якої виступає орган поліції, за якою громадянин зобов'язується виконувати покладені на нього службові обов'язки, дотримуватися Присяги, внутрішнього трудового розпорядку і вимог нормативно-правових актів, а держава зобов'язується здійснювати своєчасну та в повному обсязі виплату грошового забезпечення, а також забезпечувати всі умови служби та соціального захисту, передбачені чинним законодавством та угодою сторін;

– структуру і зміст Закону України «Про Національну поліцію» шляхом обґрунтування пропозиції з доповнення його окремими статтями з назвами «Підстави призначення на посади поліцейських», «Наказ про призначення на посаду поліцейського» та відповідним змістом;

дістали подальшого розвитку:

- розуміння конкурсу як найдієвішого заходу підбору професійних та найкращих кадрів з тих, що подали заяви про прийняття на службу в поліцію. Обґрунтовується пропозиція передбачити обов'язковість конкурсного порядку відбору при призначенні на всі посади поліцейських;

- позиція щодо корисності та потрібності тестування на поліграфі як специфічного перевірного заходу при прийнятті на службу в поліцію. Доводиться необхідність законодавчого встановлення обов'язковості процедури тестування на поліграфі при прийнятті на службу в поліцію;

- розуміння наказу про прийняття на роботу як підстави виникнення трудових правовідносин. Особливістю цієї підстави виникнення трудових правовідносин з поліцейськими є те, що наказ про призначення на посаду поліцейського в одних випадках виконує роль єдиного юридичного факту, в інших – є елементом юридичного фактичного складу поряд з рішенням поліцейської комісії за результатами конкурсу та/або контрактом. Обґрунтовується, що відповідний наказ є основним правовстановлюючим юридичним фактом, оскільки саме з його виданням пов'язується виникнення трудових правовідносин з поліцейськими;

- позиція щодо доцільності запровадження такої вимоги до кандидатів на службу в поліцію, як наявність водійського посвідчення та практичний навик водіння автотранспорту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції можуть бути використані у:

- науково-дослідній роботі – для подальшого дослідження проблем трудових правовідносин з поліцейськими;

- правотворчості – під час внесення змін у Закон України «Про Національну поліцію» та інші нормативно-правові акти, які регламентують прийняття на службу в поліцію;

- правозастосуванні – з метою вдосконалення практики застосування норм національного законодавства, які регламентують прийняття на службу в поліцію;

- освітньому процесі у вищих навчальних закладах – під час вивчення та викладання навчальної дисципліни «Трудове право», при підготовці підручників, навчальних посібників та методичних рекомендацій, а також у науково-дослідній роботі аспірантів, ад'юнктів, студентів та курсантів.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертації доповідалися та обговорювалися на міжнародній науково-практичній конференції «Правова реформа в сучасних умовах: досягнення та перспективи» (м. Київ, 2016 р.), двох всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Сучасні проблеми трудового та пенсійного законодавства» (м. Харків, 2015 р.), «Правові, економічні та організаційні засади реалізації державної політики зайнятості» (м. Львів, 2015 р.) та круглому столі «Сучасні проблеми трудового, господарського та екологічного права» (м. Харків, 2016 р.).

Публікації. Основні результати дисертації відображено в п'яти наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях України, та одній статті, що вийшла друком у закордонному науковому виданні, а також у чотирьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях та круглому столі.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які включають вісім підрозділів, висновків і списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 182 сторінки, з них основного тексту 164 сторінки. Кількість використаних джерел – 161.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** висвітлюється актуальність теми дослідження, визначаються його мета та задачі, методи, що використовувалися під час його проведення, викладається наукова новизна, підкреслюються теоретичне і практичне значення роботи, наводяться дані, які свідчать про апробацію результатів дослідження та публікації.

Розділ 1 «Загальна характеристика трудових правовідносин з поліцейськими» складається з двох підрозділів, у яких досліджується природа служби в Національній поліції України та визначаються особливості трудових правовідносин з поліцейськими.

У *підрозділі 1.1 «Служба поліцейських як різновид трудової діяльності»* досліджуються точки зору науковців щодо категорії «державна служба», здійснюється порівняння категорій «трудова діяльність» та «професійна діяльність», визначається галузева належність відносин з приводу проходження державної служби та служби в Національній поліції України.

Дослідження розпочинається з вивчення підходів учених до правової природи державної служби, оскільки служба в Національній поліції України, відповідно до ст. 59 Закону України «Про Національну поліцію», є різновидом державної служби. Обґрунтовується, що державна служба є різновидом трудової діяльності, якій притаманні певні

особливості. У процесі такої діяльності, як правило, безпосередньо матеріальні цінності не утворюються. Трудова діяльність державних службовців інтелектуальна, пов'язана з аналізом соціальної інформації, прийняттям управлінських рішень, взаємодією з різними юридичними та фізичними особами.

Піддається сумніву доцільність використання такої термінологічної конструкції, як «службово-трудова правовідносина». Відзначається, що служба, від якої походить термін «службові», є різновидом праці (російською мовою – «трудо»), від якої походить термін «трудова». А тому вказівка і на службу, і на труд у термінологічній конструкції уявляється недоцільною і такою, що заплутує юридичну науку та практику. Тим більше, що науковці при визначенні терміна «службово-трудова правовідносина» застосовують ті ж самі ознаки, які характерні і для «трудова правовідносин».

Доводиться, що відносини, які виникають у процесі проходження державної служби, в тому числі служби у Національній поліції України, між державним службовцем і державним органом, у якому він працює, щодо робочого часу, часу відпочинку, трудової дисципліни, оплати та охорони праці, є за своєю природою трудовими та повинні однозначно називатися «трудова правовідносина». Стосовно пропозиції певних науковців виділяти поряд дві категорії правовідносин при характеристиці державної служби – «державно-службові правовідносина» та «трудова правовідносина», то тут є певні питання. Дійсно, правовідносина, в якій вступає державний службовець з фізичними та юридичними особами, реалізуючи державно-владні повноваження як представника держави, регулюються адміністративним правом і їх можна називати або «державно-службові правовідносина», або «службово-управлінські правовідносина», або «державно-управлінські правовідносина». Водночас слід звернути увагу на те, що змістом зазначених правовідносин є виконання державними службовцями своїх посадових обов'язків, що охоплюється категорією «трудова функція». А трудова функція є базовою категорією трудових правовідносин.

У підрозділі 1.2 «Особливості трудових правовідносин з поліцейськими» аналізуються позиції вчених стосовно визначення категорії «трудова правовідносина», досліджуються особливості трудових правовідносин з поліцейськими, надається власне визначення категорій «поліцейський» та «посада у поліції».

Відзначається, що поліцейські, як одна зі сторін трудових правовідносин, дещо відрізняються від звичайних працівників. Передусім, національним законодавством для них встановлено низку обмежень та заборон щодо реалізації трудових прав. Трудова функція

поліцейських пов'язана з виконанням державних завдань правоохоронної спрямованості. До того ж більшість умов праці поліцейського заздалегідь визначена у нормативному порядку в Законі України «Про Національну поліцію». Останнє послабляє договірний характер відповідних правовідносин.

У підрозділі підтримується підхід національного законодавця щодо визнання держави роботодавцем у трудових правовідносинах з поліцейськими та вказівки на те, що від імені держави виступає поліція. Так, держава Україна, оскільки саме про неї йдеться у законодавчому визначенні, є комплексним утворенням з розгалуженим керівництвом, гілками влади, багатьма різноплановими функціями, центрами політичного впливу, і в такому розумінні не може сама бути у чистому вигляді роботодавцем у всіх трудових правовідносинах, які виникають з працівниками державних органів, у тому числі органів Національної поліції України. Національна поліція України є більш конкретним роботодавцем, оскільки саме в цьому органі проходить служба поліцейського, саме керівник Національної поліції України та керівники територіальних органів Національної поліції України призначають на посади поліцейських та звільняють їх зі служби. Момент виникнення трудової правосуб'єктності Національної поліції України пов'язаний із виданням акта про її створення.

Об'єктом трудових правовідносин з поліцейськими є служба, адже саме цей термін використовує національний законодавець говорячи про те, що здійснюють поліцейські. У підрозділі підкреслюється, що категорія «служба» є спорідненою з категорією «праця». Певною особливістю об'єкта зазначених трудових правовідносин слід вважати й іншу термінологічну відмінність від об'єкта трудових правовідносин працівників підприємств. Так, у спеціальному законодавстві застосовується термін «грошове забезпечення» замість «оплата праці» або «заробітна плата». Структура грошового забезпечення поліцейських дещо відрізняється від структури заробітної плати працівника, однак підстави та порядок її виплати є практично тотожними.

Аналіз змісту трудових правовідносин з поліцейськими свідчить про те, що Законом України «Про Національну поліцію» для поліцейських передбачені далеко не всі трудові права та обов'язки працівників, які містяться як у діючому, так і в майбутньому загальному трудовому законодавстві. Це також стосується роботодавця, тобто органу поліції. У підрозділі надаються рекомендації з удосконалення відповідного законодавства.

Розділ 2 «Вимоги до кандидатів на посади поліцейських та перевірені заходи при прийнятті до поліції» містить два підрозділи, у яких досліджується національне законодавство, що

передбачає вимоги до кандидатів на посади поліцейських і перевірочні заходи при прийнятті до поліції, та закордонний досвід встановлення вимог до кандидатів на посади поліцейських і застосування перевірочних заходів при прийнятті до поліції.

У підрозділі 2.1 «Вимоги до кандидатів на посади поліцейських та перевірочні заходи при прийнятті до поліції в Україні» аналізуються норми національного законодавства, які передбачають вимоги до кандидатів на посади поліцейських та відповідні перевірочні заходи, надаються пропозиції з удосконалення відповідного законодавства.

Звертається увага на те, що сьогодні переважно більшістю роботодавців встановлені додаткові вимоги до кандидатів на отримання роботи. Такі вимоги містяться у нормативно-правових актах різного рівня, які затверджують положення про організацію, посадові інструкції працівника, його функціональні обов'язки тощо. Не є виключенням і Національна поліція України. Встановлення спеціальних вимог у цьому випадку обумовлюються, передусім, завданнями Національної поліції України, серед яких забезпечення публічної безпеки і порядку; охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидія злочинності.

У підрозділі доводиться правильність та обґрунтованість встановлення більшості вимог до кандидатів на службу в поліції. Обґрунтовуються пропозиції зі встановлення додаткових вимог, зокрема верхньої вікової межі для кандидатів на службу в поліції, розширення переліку ознак, за якими забороняється дискримінація при прийнятті до поліції, тощо.

У рамках удосконалення перевірочних заходів стосовно кандидатів на службу в поліції пропонується зробити процедуру тестування на поліграфі обов'язковою. Така пропозиція обумовлюється, по-перше, даними, які можна отримати лише застосувавши таке тестування; по-друге, відповідним закордонним досвідом; по-третє, рівнем корупції у правоохоронних органах України; по-четверте, необхідністю комплектування Національної поліції України сумлінними та високоморальними фахівцями.

У підрозділі 2.2 «Закордонний досвід встановлення вимог до кандидатів на посади поліцейських та застосування перевірочних заходів при прийнятті до поліції» досліджується досвід промислово розвинених країн щодо закріплення вимог до кандидатів на посади поліцейських та переліку перевірочних заходів при вступі до поліції, надаються пропозиції з використання відповідного досвіду в Україні.

Вказується на загальний, характерний для всіх досліджуваних у дисертації країн принцип «рівної доступності» до служби у поліції за різними ознаками, які не стосуються ділових та професійних якостей.

Відзначається, що у законодавстві України про Національну поліцію містяться норми, зокрема щодо рівності за расовою ознакою при прийнятті на службу у поліцію, однак практика свідчить, що ні представники негроїдної (африканської), ні монголоїдної (азійської) чи інших рас, крім європеїдної, у поліції України не представлені.

Доводиться, що з огляду на закордонний досвід та те, що Україна є країною, в якій у тому або іншому ступені компактності проживають представники різних рас та національностей, існує необхідність забезпечення для них реальної рівності при прийнятті до органів Національної поліції України. Звертається увага на те, що розуміти мотиви вчинків зазначених верств населення, вести серед них профілактичну роботу, розкривати злочини з їх участю більш ефективно будуть саме представники цих меншин.

Обґрунтовується корисність для України досвіду закордонних країн щодо встановлення такої вимоги до кандидатів на службу в поліцію, як наявність водійського посвідчення. Звертається увага на те, що для України потрібно встановити як вимогу ще і наявність практичного навичку водіння автотранспорту з огляду на постійні дорожньо-транспортні пригоди за участю патрульних поліцейських.

Розділ 3 «Підстави виникнення трудових правовідносин з поліцейськими» містить чотири підрозділи, в яких досліджується правова природа рішення поліцейської комісії за результатами конкурсу, контракту про проходження служби в поліції, наказу про призначення на посади поліцейських, а також рішення суду.

У підрозділі 3.1 *«Загальна характеристика підстав виникнення трудових правовідносин з поліцейськими»* аналізуються точки зору вчених стосовно кількості та сутності підстав виникнення трудових правовідносин, визначаються особливості підстав виникнення трудових правовідносин з поліцейськими, надаються пропозиції з удосконалення відповідного законодавства.

Доводиться, що під підставами виникнення трудових правовідносин з поліцейськими слід розуміти передбачені нормами національного законодавства юридичні факти, що обумовлюють виникнення вказаних правовідносин. Такими юридичними фактами є рішення поліцейської комісії за результатами конкурсу, контракт про проходження служби в поліції, наказ про призначення на посади поліцейських та рішення суду.

Відзначається, що рішення поліцейської комісії за результатами конкурсу та контракт про проходження служби в поліції не завжди є обов'язковими юридичними фактами, необхідними для виникнення трудових правовідносин з поліцейськими. Однак у будь-якому разі, про що свідчить національне законодавство, зазначені юридичні факти

застосовуються разом із наказом про призначення на посаду поліцейського. Саме наказ про призначення на посаду поліцейського закінчує ланцюг юридичних фактів. Отже, для виникнення трудових правовідносин з поліцейськими, якщо мова йде про юридичний фактичний склад, є важливим послідовність здійснення юридичних фактів.

Обґрунтовується доцільність доповнення Закону України «Про Національну поліцію» такою підставою виникнення трудових правовідносин з поліцейськими, як рішення суду.

У *підрозділі 3.2 «Рішення поліцейської комісії за результатами конкурсу»* вивчаються точки зору науковців щодо сутності та значення конкурсу в трудовому праві, досліджується національне законодавство, яке встановлює конкурсний порядок відбору до Національної поліції України, та встановлюється значення рішення поліцейської комісії за результатами конкурсу як підстави виникнення трудових правовідносин з поліцейськими.

Надається авторське визначення категорії «конкурс на посаду поліцейського», під якою розуміється змагання, яке проводиться поліцейською комісією відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» та інших нормативно-правових актів з метою визначення найкращого громадянина України, здатного професійно виконувати повноваження поліції та посадові обов'язки за відповідною вакантною посадою, серед громадян, які беруть у ньому участь.

Вказується на те, що конкурс є найдієвішим заходом підбору професійних та найкращих кадрів із тих, що подали заяви про прийняття на службу в поліції. Наголошується, що це особливо важливо сьогодні для Національної поліції України, яку ототожнюють з позитивними реформами сучасного керівництва України. З огляду на це пропонується обов'язково встановити конкурсний порядок відбору при призначенні на всі посади поліцейських.

У *підрозділі 3.3 «Контракт про проходження служби в поліції»* досліджується правова природа та значення контракту як підстави виникнення трудових правовідносин, визначаються особливості контракту про проходження служби в поліції, надається авторське визначення категорії «контракт про проходження служби в поліції».

Доводиться, що контракт про проходження служби в поліції є одним зі свідчень трудо-правового характеру правовідносин з приводу проходження відповідної служби. Контракт загалом характеризується специфічним змістом, строковим характером та необхідністю постійного переукладення. Специфіка функціонування Національної поліції України накладає певні особливості на зміст контракту. Так, більшість умов праці поліцейських закріплено в законодавчому

порядку. З огляду на це сторони обмежені в договірному регулюванні трудових відносин. Договірний характер відповідних відносин проявляється здебільшого у згоді громадянина України працювати на встановлених державою умовах. Разом з тим можливість договірного регулювання окремих аспектів трудових відносин поліцейських передбачена національним законодавством. Наприклад, ч. 2 ст. 63 Закону України «Про Національну поліцію» надає сторонам можливість у певних випадках самим визначати термін контракту.

У підрозділі 3.4 «Наказ про призначення на посади поліцейських» досліджуються точки зору науковців щодо правової природи наказу про прийняття на роботу, визначається значення наказу про призначення на посади поліцейських як підстави виникнення трудових правовідносин з поліцейськими, надаються пропозиції з удосконалення відповідного законодавства.

Обґрунтовується особлива роль наказу про призначення на посаду поліцейського як підстави виникнення трудових правовідносин з поліцейськими. Так, наказ про призначення на посаду поліцейського в одних випадках виконує роль одиничного юридичного факту, виключно з яким пов'язується виникнення трудових правовідносин з поліцейськими, в інших – є елементом юридичного фактичного складу поряд з рішенням поліцейської комісії за результатами конкурсу та/або контрактом. Такий наказ слід вважати основним правовстановлюючим юридичним фактом, оскільки саме з його виданням пов'язується виникнення трудових правовідносин з поліцейськими.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні особливостей правового регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими, а також у виявленні недоліків правового регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими та наданні конкретних пропозицій щодо їх усунення. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети:

1. Служба в поліції є різновидом трудової діяльності. Поліцейські виконують роботу (посадові обов'язки) приблизно так само за соціально-правовою природою, як і будь-які інші працівники в суспільному виробництві. Різниця полягає в тому, що поліцейські зайняті специфічною за цілями, завданнями та функціями працею, що пов'язана з реалізацією, переважно, правоохоронної функції держави. У процесі такої праці безпосередньо матеріальні цінності не

утворюються. Така праця сприяє створенню матеріальних цінностей шляхом здійснення охорони відповідних суспільних відносин від протиправних посягань. Праця поліцейських, як правило, інтелектуальна, пов'язана з аналізом соціальної інформації, прийняттям юридичних рішень, взаємодією з різними юридичними та фізичними особами.

2. Під посадою у поліції слід розуміти визначений структурою і штатним розписом первинний елемент центрального органу управління поліцією або територіального органу поліції, на який покладене відповідне коло повноважень, що визначають його місце у системі поліції.

3. Існує доцільність ч. 1 ст. 17 Закону України «Про Національну поліцію» викласти наступним чином: «Поліцейський є громадянин України, який проходить службу на посадах у поліції і якому присвоєно спеціальне звання поліції».

4. Частину 1 ст. 49 Закону України «Про Національну поліцію» доцільно викласти наступним чином: «На службу в поліції можуть бути прийняті громадяни України незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання та інших ознак, не пов'язаних з характером служби, які мають повну загальну середню освіту, володіють українською мовою, здатні за своїми особистими, діловими і моральними якостями, фізичною підготовкою і станом здоров'я виконувати покладені на них обов'язки. Громадяни України, які призначаються на посади молодшого складу поліції, повинні мати вік від 18 до 35 років, а громадяни України, які призначаються на посади середнього і вищого складу поліції, – від 21 до 40 років. Для призначення на посади середнього та вищого складу поліції обов'язковою є наявність повної вищої освіти за спеціальністю правознавство/правоохоронна діяльність».

5. Є необхідним у Положенні з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України, затвердженому наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.02.2016 р. № 90, передбачити для чоловіків і жінок однакові вправи або згинання та розгинання рук в упорі лежачи, або комплексну силову вправу.

6. Статтю 66 Закону України «Про Національну поліцію» доцільно викласти наступним чином: «Поліцейський не може під час проходження служби займатися іншою оплачуваною діяльністю, крім науково-педагогічної, наукової, творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики зі спорту».

7. Існує доцільність ч. 5 ст. 61 Закону України «Про Національну поліцію» доповнити наступним реченням: «За наявності загрози життю та здоров'ю поліцейських, а також життю і здоров'ю членів їх сімей, що викликано невикплатою грошового забезпечення та порушенням їх трудових прав керівництвом органу поліції, поліцейським дозволяється застосовувати страйк, забезпечивши при цьому права та свободи інших осіб».

8. Для забезпечення обов'язковості процедури тестування на поліграфі при прийнятті на службу в поліцію є необхідним викласти:

– ч. 2 ст. 50 Закону України «Про Національну поліцію» наступним чином: «Громадяни України, які виявили бажання вступити на службу в поліції, проходять тестування на поліграфі, порядок проведення якого визначається законом»;

– п. 1 ч. 1 ст. 54 Закону України «Про Національну поліцію» у наступній редакції: «письмову заяву про участь у конкурсі, у якій також зазначається про надання особою згоди на тестування на поліграфі та згоди на проведення спеціальної перевірки відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» і на обробку персональних даних відповідно до Закону України «Про захист персональних даних»»;

– п. 6 ч. 2 ст. 61 Закону України «Про Національну поліцію» наступним чином: «особа, яка відмовляється від процедури спеціальної перевірки чи тестування на поліграфі під час прийняття на службу в поліції або не пройшла перевірку чи тестування, а також особа, яка відмовляється від процедури оформлення допуску до державної таємниці, якщо для виконання нею службових обов'язків потрібен такий допуск».

9. Існує доцільність у доповненні Закону України «Про Національну поліцію» статтею з назвою: «Наказ про призначення на посаду поліцейського» та наступним змістом: «1. У наказі про призначення на посаду обов'язково зазначаються: 1) прізвище, ім'я, по батькові громадянина України, який призначається на посаду поліцейського; 2) найменування посади із зазначенням структурного підрозділу Національної поліції України, яку займатиме поліцейський; 3) дата початку виконання посадових обов'язків, а у разі строкового призначення також тривалість цього строку та підстави для строкового призначення відповідно до цього Закону; 4) умови оплати праці. 2. Копія наказу про призначення на посаду видається поліцейському, ще одна копія зберігається в його особовій справі».

10. Закон України «Про Національну поліцію» необхідно доповнити статтею з назвою «Підстави призначення на посади поліцейських» і наступним змістом: «1. Підставою призначення на посаду поліцейського є наказ. 2. У випадках, передбачених цим

Законом, наказ про призначення на посаду поліцейського видається на підставі: 1) контракту; 2) рішення поліцейської комісії за результатами конкурсу; 3) рішення суду».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Худякова О. В. Вимоги до кандидатів на службу в поліції / О. В. Худякова // Право і Безпека. – 2015. – № 4 (59). – С. 107–111.

2. Худякова О. В. Наказ як підстава для призначення на посаду поліцейського / О. В. Худякова // Право і Безпека. – 2016. – № 2 (61). – С. 99–102.

3. Худякова О. В. Підстави виникнення трудових правовідносин з поліцейськими / О. В. Худякова // Форум права. – 2016. – № 2. – С. 239–243 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_2_37.pdf.

4. Худякова О. В. Контракт про проходження служби в Національній поліції України / О. В. Худякова // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2016. – № 2 (73). – С. 176–183.

5. Худякова О. В. Правова регламентація обмежень прав поліцейських у контексті прийняття на службу до Національної поліції України / О. В. Худякова // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2016. – № 3 (74). – С. 205–213.

6. Худякова О. В. Конкурс на должность полицейского / О. В. Худякова // *Legea și viața: Revistă științico-practică*. – 2016. – IUNIE. – P. 138–141.

7. Худякова О. В. Деякі проблеми нормативного закріплення вимог до кандидатів на службу в поліції / О. В. Худякова // Сучасні проблеми трудового та пенсійного законодавства : матеріали IV всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 27 листоп. 2015 р.) ; за заг. ред. К. Ю. Мельника / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2015. – С. 348–350.

8. Худякова О. В. До проблеми спеціальної трудової правосуб'єктності поліцейських / О. В. Худякова // Правові, економічні та організаційні засади реалізації державної політики зайнятості : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (22 груд. 2015 р.). – Л. : Укр. центр соц.-прав. дослідж., 2016. – С. 146–148.

9. Худякова О. В. До проблеми застосування поліграфа при прийнятті на службу в поліцію / О. В. Худякова // Правова реформа в сучасних умовах : досягнення та перспективи : матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, Нац. авіац. ун-т, 26 лют. 2016 р.). Т. II. – Тернопіль : Вектор, 2016. – С. 159–162.

10. Худякова О. В. Віковий критерій прийняття на службу до Національної поліції України / О. В. Худякова // Сучасні проблеми трудового, господарського та екологічного права : матеріали круглого столу наук. гуртка (Харків, 30 трав. 2016 р.) ; за заг. ред. К. Ю. Мельника / МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2016. – С. 10–12.

АНОТАЦІЯ

Худякова О. В. Правове регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.05 – трудове право; право соціального забезпечення. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2016.

Дисертацію присвячено дослідженню особливостей правового регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими. Доведено, що служба поліцейських є специфічним різновидом трудової діяльності, яка пов'язана з реалізацією, переважно, правоохоронної функції держави. Виявлено особливості трудових правовідносин з поліцейськими. Надано авторське визначення категорій «поліцейський», «посада у поліції», «рішення поліцейської комісії за результатами конкурсу», «контракт про проходження служби в поліції».

Досліджено національне законодавство, яке передбачає вимоги до кандидатів на посади поліцейських та перевірочні заходи при прийнятті до поліції в Україні. Вивчено закордонний досвід правового регулювання прийняття на службу в поліцію. Проаналізовано правове регулювання конкурсу на посади поліцейських. Розглянуто особливості контракту про проходження служби в поліції. Досліджено правову природу наказу про призначення на посади поліцейських як підстави виникнення відповідних трудових правовідносин. Розроблено науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання виникнення трудових правовідносин з поліцейськими.

Ключові слова: трудові правовідносини, служба, праця, контракт, поліцейський, конкурс, наказ, обмеження.

АННОТАЦИЯ

Худякова Е. В. Правовое регулирование возникновения трудовых правоотношений с полицейскими. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.05 – трудовое право; право

социального обеспечения. – Харьковский национальный университет внутренних дел. – Харьков, 2016.

Диссертация посвящена исследованию особенностей правового регулирования возникновения трудовых правоотношений с полицейскими. Доказано, что служба полицейских является специфической разновидностью трудовой деятельности, связанной с реализацией преимущественно правоохранительной функции государства. Выявлены особенности трудовых правоотношений с полицейскими.

Предоставлено авторское определение категорий «полицейский», «должность в полиции», «решение полицейской комиссии по результатам конкурса», «контракт о прохождении службы в полиции». Так, под должностью в полиции следует понимать определенный структурой и штатным расписанием первичный элемент центрального органа управления полицией или территориального органа полиции, на который возложен соответствующий круг полномочий, определяющих его место в системе полиции. Под полицейским – гражданина Украины, который проходит службу на должностях в полиции и которому присвоено специальное звание полиции. Под решением полицейской комиссии по результатам конкурса – акт коллегиального органа, который подводит итоги конкурса на должность полицейского и обязывает руководителя органа полиции, в котором он проводился, назначить на вакантную должность полицейского победителя конкурса. Под контрактом о прохождении службы в полиции – письменное срочное соглашение между гражданином Украины и государством, от имени которой выступает орган полиции, по которому гражданин обязуется выполнять возложенные на него служебные обязанности, соблюдать Присягу, внутренний трудовой распорядок и требования нормативно-правовых актов, а государство обязуется осуществлять своевременную и в полном объеме выплату денежного обеспечения, а также обеспечивать все условия службы и социальной защиты, предусмотренные действующим законодательством и соглашением сторон.

Исследовано национальное законодательство, предусматривающее требования к кандидатам на должности полицейских и проверочные мероприятия при принятии в полицию в Украине. Изучен зарубежный опыт правового регулирования принятия на службу в полицию. Проанализировано правовое регулирование конкурса на должности полицейских. Рассмотрены особенности контракта о прохождении службы в полиции. Исследована правовая природа приказа о назначении на должности полицейских как основания возникновения соответствующих трудовых правоотношений. Разработаны научно

обоснованные рекомендации по усовершенствованию правового регулирования возникновения трудовых правоотношений с полицейскими.

Ключевые слова: трудовые правоотношения, служба, труд, контракт, полицейский, конкурс, приказ, ограничения.

SUMMARY

Khudiakova O. V. Legal Regulation of the Genesis of Labor Legal Relations with Police Officers. – *On the manuscript.*

The thesis for a candidate's degree by the specialty 12.00.05 – labor law; social guaranteeing law. – Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkiv, 2016.

The thesis is focused on the research of the peculiarities of legal regulation of the genesis of labor legal relations with police officers. It has been proved that the police service is a specific kind of work that is associated with the implementation of mostly law enforcement function of the state. The features of the employment legal relations with police officers have been found out. The author's definition of the categories of "a police officer", "police position", "police commission's decision by the results of the contest", "contract on service within the police force".

National legislation, which provides the requirements for candidates for police positions and testing measures while recruiting to the police force in Ukraine has been researched. The author has studied international experience of legal regulation for adoption to the police service. Legal regulation of the contest for the positions of police officers has been analyzed. The features of the contract of service within the police force have been considered. The author has researched the legal nature of the order on the appointment of police positions as the basis of the genesis of the relevant labor legal relations. Scientifically based recommendations for improving the legal regulation of the genesis of labor legal relations with police officers have been developed.

Key words: labor legal relations, service, work, contract, police officer, contest, order, limitation.